

Fastetidens og påskens "rare dager"

”Det er så gøy med faste og påske,” kommenterte en åttende-klas-sing, ”- for det er så mange rare dager der.”

Og det har han jo helt rett i. ”Feitetirsdag”, ”Askeonsdag” og ”Palmesøndag” høres ”rarere” ut enn ”Lille-julaften” og ”Julaften”.

Fastetiden

begynner onsdag i den syvende uken før 1. Påskedag og varer i 40 dager. Søndagene er trukket i fra. Tiden er til minne om de 40 dagene Jesus fastet i ørkenen. I Bibelen er 40 et tall som tradisjonelt er knyttet til disiplin, hengivelse og forberedelse. Fasten ble tidlig pålagt som en religiøs plikt. Opp gjennom århundrene har troende spist mindre og utført fromme handlinger i fastetida.

Rekken av ”rare dager” begynte med ”**Fleskesøndag**”, Fastelavnssøndag. Så fulgte ”**Blåmandag**” og ”**Feitetirsdag**”, dagen før ”**Askeonsdag**”.

Fleskesøndag

skulle det spises ni ganger i hvert hjørne av stua, noe som skulle gi mat i huset hele året. Hovedretten på denne søndagen var stekt flesk og feit suppe med melboller.

Blåmandag

Ikke rart det ble ”Blåmandag” dagen etter. ”Dagen derpå” hendte det nok at noen forsømte arbeidet.

Den opprinnelige årsaken til betegnelsen ”Blåmandag” er imidlertid et rituale kirken hadde der det ble lagt et blått klede over alteret.

Feitetirsdag,

den siste tirsdagen før fastedagene, skulle også brukes til å fylle opp med kraftig kost. Melkemat, egg og melmat stod på menyen før de magre fastedagene kom.

Fastelavnsbollen er rester av disse fråtsende tradisjonene. Ei skikkelig fastelavnssbolle skulle være stappet med krem og mandelfyll. Helst med en kremklatt på toppen!!

Askeonsdag

har vært en ”trist dag”. Da skulle man minnes menneskets dødelighet. I den katolske kirke inngår et rituale denne dagen der presten tegner et askekors på den troendes panne. Malingen er en blanding av vann og asken fra fjorårets palmeblader som brennes få dager før Askeonsdagen. Mens liturgen tegner korset, uttaler han ofte: «Kom ihu, menneske, at du er støv og skal vende tilbake til støv; gjør bot så du kan ha evig liv».

Dette minner om den gamle tradisjonen med å drysse aske på hodet som et symbol på anger overfor Gud. Det leser vi om flere ganger i Bibelen. (Job. 42.6, Luk. 10.13)

Faste

er vanlig innen mange religioner. Fellestrekk er at de troende bruker tid til refleksjon, bønn, åndelig fornyelse, rensesprosesser og botgjøring. Fasten skjer på ulike måter, men vanligvis avstår man fra mat og drikke fra

soloppgang til solnedgang. Fasten har ulik lengde, innhold og ritualer i de forskjellige kirkesamfunn.

Den stille uke

varer i våre dager fra Palmesøndag til 1. Påskedag. I denne uken, som også blir kalt "Den hellige uken" eller "Den store uken", skulle man før i tiden ikke ringe i kirkeklokkene og heller ikke bruke orgel. Noe feilaktig buker vi betegnelsen "Påskeuken" på dette tidsrommet. Men det er tiden fra 1. Påskedag til 2. søndag i påsketiden som har denne betegnelsen.

Palmesøndag

feirer vi til minne om Jesu inntog i Jerusalem.

Derfor har denne festdagen et palmeblad som symbol, tegnet for seier. På denne søndagen som alle andre søndager i fastetiden kunne man spise som normalt.

Skjærtorsdag

har et vinbeger og et brød som symbol, til minne om at Jesus innstiftet nattverden denne dagen. "Skjær" kommer av det gamle

ordet "skir", som betyr ren. Jesus vasket disiplenes føtter denne kvelden. I norsk tradisjon har det vært vanlig å rense/vaske seg etter askeonsdag, da man strødde aske i håret. I gamle dager lå som tidligere nevnt, seks uker før Skjærtorsdag.

Skjærtorsdag skulle det ikke brukes kniv eller øks fordi man tenkte at Jesus kors ble tilvirket på denne dagen. Heller ikke skulle kvinnene bruke

strikkepinner. Begge deler ville minne Jesus om det vonde som skjedde ham.

Langfredag,

dagen da Jesus ble korsfestet, har tornekronen som symbol. Den minner om Jesu lidelse.

Som et uttrykk for medfølelse var det (og i noen deler av verden er det fortsatt) mange som piner seg selv denne dagen, med alt fra piskeslag og korsfestelse til småstein i skoene.

Våre forfedre påla seg å utføre det tyngste arbeidet de kunne finne på denne dagen.

1. Påskedag,

kirkenes store festdag, dagen Jesus stod opp fra de døde, har flere symboler:

Et nakent kors.
En åpen grav.
Ei skinnende sol.

Alle et uttrykk for at livet er tatt tilbake.

Livet har seiret. Seljas gåsunger som vi smykker bordene med, egget og påskekyllingene er også symboler på det nye livet.

Fremdeles er det mange som søker opp på fjellet tidlig, tidlig denne morgenen for å se "sola danse" av glede. På denne festdagen er lysene og blomstene som ble båret ut av kirken Skjærtorsdag kveld, tilbake på alteret. Kirkeklokkene jubler. Og menigheten fryder seg. "Påskemorgen slukker sorgen, slukker sorgen til evig tid."

kos